

Versenytanulságok. Népi, népies, modern¹⁴⁵

Megint a népi együttesek, táncosok, zenekarok, énekesek voltak a legnépszerűbbek a Megéneklünk, Románia fesztivál műkedvelő művészeti versenyein, megelőzve még a könnyűzenészeket és az újabban egyre sikeresebb művészbrigádokat is. Problémátlanak látszik tehát helyzetük, és éppen ezért indokolatlannak tűnhetik, hogy a legproblémásabb műkedvelő művészeti ág – a színjátszás – után éppen velük foglalkozunk sorozatunkban. De valóban annyira problémátlan ez a helyzet?

Népszerűségük mind a közönség, mind a műkedvelők körében vitathatatlan. Ha van művészeti ág, amelyben a műkedvelés valóban szükségletet elégít ki, hiányt pótol, öntevékenyen működik – ez az! Csakhogy szinte hagyományosan, mindenesetre évtizedek óta kíséri a távolról sem megalapozatlan kétely: mennyire népi, mennyire művészi, mennyire korszerű, illetve mennyire népieskedő, sőt „népiesch”, esetleg éppen giccses mindaz, amit a fentemlített műfajcsoporthoz tartozó műkedvelők nyújtanak? A kételkedés mindvégig két irányból nyilvánult és nyilvánul meg. Egyrészt a folkloristák fejezik ki fenntartásaikat a színpadra vittekkel kapcsolatban, ami az autenticitást illeti. Másrészt a hivatásos zenészek, táncosok, képzőművészek kifogásolják a hallani-látnivalók művészi hatékonyságát és minőségét.

Ezen az alapon szeretnők a következőkben megvizsgálni a Kolozs megyei műkedvelő népi előadóművészet jelenlegi helyzetét.

Az erősen urbanizálódott megye körülményei között szinte természetesnek tekinthetjük, hogy a vezérszerepet a városi népi együttesek vették át. A fesztiválon ismét a Február 16., a közszállítási vállalat, a gyéresi kombinát, a kolozsvári művelődési ház, a nehézipari kombinát, a tordai üveggyár és több hasonló gyári vagy művelődési intézményi csoport vitte a „prímet”. Annyiban jobban, mint régebben, hogy immár nem az országosan általános „folklorslágereket” mutatták be többnyire, hanem a szűkebb haza, a Kolozsvár környéki folklórzónák értékeit. Más kérdés, hogy ezek az értékek is többé-kevésbé most már slágerszámba mennek, untig ismertek, alaposan felkutatottak. Előadásmódjuk pedig mindig ugyanaz: valahol az eredeti forma s ennek egy effektusokra kihegyezett színpadi áttétele között. Mondhatni: a közönség kedvéért. Hat természetesen a rádiós-televíziós-hanglemezes-kazettás profi piac is.

Természetesnek tarthatjuk – túl az urbanizáción – ezt a vezérszerepet azért is, mert egy falusi csoportnak sem emberi, sem műszaki, sem szakmai tartalékai nem lehetnek hasonló „népi show-hoz”. Egyetlen esélye a még soha nem látott-hallott, kizárólag helyileg ismert hagyomány föltámasztása és közszemlére tétele. De van-

145 A jelen kötet ezzel, a Megéneklünk, Románia fesztivál keretében zajló néptáncletről szóló cikkek tömkelegéből kiválasztott írással próbálja érzékeltetni a kolozsvári táncosok ellehetetlenítésének sajtónyilvános korszakát.

nak-e még ilyen hagyományok? Tudunk, persze, olyan példáról is, hogy egy falusi tanár két évtizeden át mindig talált újabb és újabb föltárni valót falujának folklórkincsében, kisebb könyvtárat közölt róla. Lehetséges, hogy hasonló rejtőző értékek Kolozs megyében is maradtak, és csak egy lelkes kutatóra várnak. Bizonyos viszont, hogy igen alaposan átkutatott vidéken élünk, központjában egy nagy hagyományú s szorgalmas folklórintézettel. A fesztivál mindenesetre azt tanúsítja újabban, hogy a legizgalmasabb folklórzónák – Diós, Hesnád, Dezmér, Szék, Méra stb. képviselőket ezúttal – falusi népi együttesei nem tudnak újítani: a már sokszor látott és sokszor sikeres helyi darabokat mutatják be újra s újra.

Anélkül, hogy tovább taglalnók a kérdés folklorisztikai vonatkozásait, amelyeket amúgyis a szakemberek hivatottak megválaszolni, a fejlődés, az előrelépés lehetőségként jelezzük hiányérzetünket: a fesztivál mezőnyéből egyetlen stiliztikai változat maradt ki, mégpedig a népművészeti alapanyag elvonatkoztatottabb, továbbgondolt, a klasszikus zenéhez és tánchoz közelített, vagy valamilyen egyéb formában átalakított feldolgozása. E hiányérzet pontosabb példázására éppen úgy alkalmas lehet a ma már ellankadóban lévő táncművészeti mozgalom említése,¹⁴⁶ mint bizonyos, erősen stilizált zenei s táncművészeti formák fölsorolása nemcsak a legújabb korból, hanem éppenséggel a legutóbbi évszázadból. Kétségszembonhatatlan tény, hogy jelenleg a népi zene-tánc a műkedvelés szintjén megkezdte a már megtalált és megbecsült népművészeti értékek többé-kevésbé hiteles utánzásánál, bizonyos hangszerelési s koreográfiai fogásokkal való fölfokozásánál. Másként szólva, epigon jelenségé, egyfajta hellenizmussá kezd deformálódni. S ezen csakis alkotó szellemű továbbgondolással, a motívumok gyökeresen újszerű csoportosításával, a naturalista visszajátszás fölszámolásával segíthetünk. A legutóbbi cikkben is fölvetett gondolatot továbbfolytatva: azzal, ha a megye számos kitűnően képzett, hivatásos zenésze és koreográfusa mélyebben kapcsolódik a jövőben a jelenleg jobbára csak gyakorlati tapasztalatait továbbadó műkedvelő szakirányítókra hagyakozó népi előadóművészeti mozgalomhoz.

Szövérdi Zoltán¹⁴⁷

(Szabadság, 1985/197. 2. – 1985. augusztus 21., szerda)

146 További levéltári kutatásokat igényel annak kiderítése, hogy milyen direktívák mentén írtak abban az évben a „már ellankadóban lévő táncművészeti mozgalomról”, amikor tulajdonképpen hatóságilag betiltották. Miután 1982 tavaszán „idegen elem filmezése miatt” leállították a Monostori úti táncházat, 1985 folyamán – tatarozásra, festésre hivatkozva – ellehetetlenítették a Vasas Klubban tartandó táncházat is. Így 1990-ig a kolozsvári táncművészeti mozgalom tulajdonképpen szünetelt, azaz mégsem: a táncművészeti életformát a titokban, konspiratív módon szervezett „táncművészeti bulik” jelentették, amelyek már jellegükénél fogva nem lehettek rendszeresek, minderről lásd részletesen Bardocz Sándor: *Táncművészet, illegálitásban* című írását (Művelődés, 2002/2. 9–10.).

147 Krizsán Zoltán kolozsvári újságíró álneve.